

Markkinaratkaisut / Pakalén Petteri

27.8.2019

Julkinen

Varttitaseen referenssir ryhmä 3/2019

Aika	Tiistai 27.8.2019 klo 12.00–15.00
Paikka	Helsinki, Fingrid Oyj
Läsnä	Jari Aurojärvi, Power-Deriva Oy Tom Backman, Fortum Power and Heat Oy Petteri Haveri, Energiateollisuus ry Janne Heikka, Fingrid Oyj Jari Hokkanen, Gasum Oyj Juha Järvenpää, Elenia Oy Pasi Kuokkanen, Suomen Sähkönkäyttäjät ry Jonni Laine, eSett Oy Jarmo Lapakko, EPV Energia Oy Teija Pelkonen, UPM-Kymmene Oyj Tomi Pesonen, Metsä Group Jani Piipponen, Fingrid Oyj Mika Potinkara, Sallilan Energia Oy Tommi Riski, SOK-yhtymä Saku Ruottinen, Caruna Oy Jan Rönback, Nord Pool Finland Oy Samuli Saine, Smart Energiapalvelut Oy Kaija Savolainen, Omakotiliitto ry Hanni Sonkeri, Fingrid Oyj Olli Taipale, Energiavirasto Sari Wessman, Jyväskylän Energia Oy Petteri Pakalén, Fingrid Oyj, siht. Maria Joki-Pesola, Fingrid Oyj, pj
Poissa	Pasi Lintunen, Fingrid Datahub Oy Harri Sirpoma, Helen Oy

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen 12:06 ja esitti asialistaan muutoksen. Asialistalla viime kokouksen yhteenveto, skenaariotyöpajan tulokset, siirrettiin käsiteltäväksi tasehallintahankkeen tilanteen ja NBM-roadmap –palautepuheenvuorojen jälkeen.

Fingridin uusi työntekijä Janne Heikka esitteli itsensä ja työtehtävänsä, jotka liittyvät vartti-tasehankkeeseen.

2 Tasehallintahankkeen tilanne

Fingridin Mikko Heikkilä esitteli Pohjoismaisen tasehallintahankkeen tilanteen ja roadmapin, joka julkaistiin toukokuun lopussa ja joka oli sidosryhmäkonsultaatiossa elokuun puoleenväliin asti.

Pohjoismaisista kapasiteettimarkkinoista aFRR-kapasiteettimarkkinan toteutus on pisimmällä ja siihen liittyvä markkinadesignehdotus on viranomaisten käsittelyssä. Kantaverkkoyhtiöillä on tekninen valmius ottaa Pohjoismainen aFRR-kapasiteettimarkkina käyttöön Q1/2020. Kyseisen markkinan rajasiirtokapasiteetin varausmenettelyn yksityiskohtiin on kuitenkin odotettavissa muutospyyntö viranomaisilta, mikä saattaa siirtää aikataulua, jos esimerkiksi IT-järjestelmien toteutukseen tulee merkittäviä muutoksia. Pohjoismaisen mFRR-kapasiteettimarkkinan toteutusta on roadmapissa siirretty eteenpäin, koska vartti-taseen käyttöönottoon liittyviä tehtäviä on priorisoitu.

Pohjoismaisen tasehallintahankkeen roadmapissa on esitetty kaksi vaihtoehtoa uuden taseselvitysmallin eli yhden taseen ja yhden hinnan mallin käyttöönotolle: Uusi taseselvitysmalli voidaan ottaa käyttöön joko tasehallinnan suuntaviivan (EBGL) oletusaikataulussa tai myöhemmin yhdessä varttitaseen kanssa, mikä vaatii poikkeuksen anomisen. Taseselvitysmallin eurooppalaisesta harmonisoinnista on tehty ehdotus, joka on edennyt viranomaisprosessissa energiaregulaattoreiden yhteistyöviraston (ACER) käsittelyyn ja täten EBGL:n mukainen lainsäädännöllinen takaraja käyttöönotolle on Q2/2021. Kantaverkkoyhtiöille yhden taseen ja yhden hinnan malli on tekniseltä toteutukseltaan verrattain yksinkertainen ja eSett, joka on aloittanut jo alustavan työn tekemisen, on arvioinut toteutusajaksi noin yhden vuoden. Taseselvitysmallin käyttöönotto vaatii myös taseselvitykseen liittyvien sopimusten ja ehtojen päivittämistä. Ryhmässä heräsikin keskustelu siitä, voiko uuden taseselvitysmallin ottaa käyttöön jopa aikaisemmin kuin vuoden 2021 alkupuolella. Kantaverkkoyhtiöt ovat tunnistaneet yksitase- ja yksihintamalliin liittyviä mahdollisia vaikutuksia sähköjärjestelmän käyttöön. Tunnin tasejakso ja yksitasemallin mahdollistama itsesäätö voivat olla haitallisia sähköjärjestelmän hallinnan kannalta, sillä järjestelmän tila voi muuttua ylössäädön ja alassäädön välillä useita kertoja tunnin aikana. Vartin tasejakson aikana vastaavaa ei tapahtuisi niin usein. Tietyt mekanismit voisivat mahdollistaa haittojen lieventämisen, esimerkiksi aFRR kapasiteetin kasvattaminen.

Varttitaseen käyttöönotto tapahtuu roadmapin aikatauluehdotuksen mukaan vuoden 2022 lopussa. mFRR-prosessin automatisointi on syy miksi Pohjoismaiset kantaverkkoyhtiöt ovat joutuneet ehdottomaan näin pitkää lykkäystä varttitaseen aikatauluun. Kun Pohjoismaista tasehallintahanketta on viety eteenpäin, kantaverkkoyhtiöille on käynyt selväksi, että valvomoprosessien automatisointi tarvitsee paljon enemmän työtä, esimerkiksi pulonkaulojen hallinnan vuoksi. Automatisoinnin laajuus on suurempi kuin aikaisemmin on osattu ennakoida.

Mikko Heikkilä kertoi myös Pohjoismaisen tasehallintahankkeen roadmapin sidosryhmäkonsultaation tuloksista. Palautteita tuli yhteensä 16 kappaletta: Suomalaiset energiayhtiöt olivat yleisesti varsin hyvin edustettuina ja heidän antamat palautteet olivat laadukkaita osoittaen hyvää perehtymistä. Lisäksi palautteissa oli edustettuna kaikki keskeisimmät edunvalvontajärjestöt. Palautteen pääkohdat:

- Roadmap ei ole riittävän yksityiskohtainen: IT-järjestelmien rajapinnat, hankkeen vaikutukset markkinaprosesseihin, tasesähkön hinnoitteluperiaatteet sekä varttitaseen ja uuden taseselvitysmallin käyttöönottopäivämäärät tulee esittää tarkemmin.
- Sidoryhmit kannattavat realistisia aikatauluja liian kireiden aikataulujen sijaan.
- Hankkeen kustannuksista ja toteutuksesta kaivattiin lisätietoa: Miksi Pohjoismaisen tasehallintahanke toteutetaan esitetyllä tavalla?
- Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta kaikki kannattavat yhden taseen ja yhden hinnan mallin mahdollisimman nopeaa käyttöönottoa.
- Eurooppalaiset säätösähkömarkkinat MARI ja PICASSO sekä eurooppalaiset standardituotteet nähdään tärkeämpänä kuin Pohjoismaiset markkinat.
- Rajasiirtokapasiteetin varausmenettelyyn liittyy paljon huolia.
- Yhteispohjoismaisen mFRR-kapasiteettimarkkinan käyttöönottoa ei nähdä erityisenä prioriteettina.
- Säättötarjousten suodattaminen eli bid filtering (toiminnallisuus suunniteltu käyttöön otettavaksi Norjassa), jolla estetään sisäisten pullonkaulojen muodostuminen, herätti kysymyksiä siitä, onko kyseinen toiminnallisuus reilu ja voisiko sen hoitaa jollakin toisella tavalla. Fingridillä vastaavalle toiminnallisuudelle ei nähdä tarvetta Suomen osalta.

Mikko Heikkilä esitteli myös Pohjoismaisen tasehallintahankkeen alustavat jatkoaskeleet. Alkusuksysta viranomaisia informoidaan saadusta palautteesta ylätasolla ja heidän kanssaan keskustellaan jatkoprosessista. Seuraavassa Pohjoismaisen tasehallintahankkeen referenssiryhmässä, joka pidetään 11.9. Helsingissä, saatuja palautteita käydään syvällisemmin läpi ja esitetään suunnitelma roadmapin päivittämisestä. Tarkoitus on myös julkaista kaikki yksittäiset palautteet. Marras-joulukuussa päivitetty roadmap julkaistaan ja varttitaseeseen liittyvä viranomaisprosessi aloitetaan. Viestintää myös vahvistetaan esimerkiksi pitämällä webinaareja.

3 NBM-roadmap -palautepuheenvuorot

Petteri Haveri esitteli pohjoismaisten sähköalan järjestöjen yhteistyöverkoston (Nordenergi) antaman palautteen Pohjoismaisen tasehallintahankkeen roadmapiin liittyen. Petteri Haverin mukaan pohjoismaiden välillä näkemykset vaikuttavat yleisesti hyvin samoilta. Nordregin antaman palautteen pääkohdat:

- Pohjoismaiseen tasehallintahankkeeseen liittyvä prosessi paranee koko ajan ja roadmap antaa hyvän kuvan siitä mitä on tapahtumassa ja millä aikavälillä.

- Sidosryhmien mukaan ottamista ja laajempaa yhteistyötä pidetään yleisesti positiivisena asiana ja se kasvattaa kaikkien osapuolien ymmärrystä.
- Olisi toivottavaa, että roadmapissa kuvataan tarkemmin, miten markkinaosapuolet otettaisiin paremmin mukaan sähköjärjestelmän tasapainotukseen tulevaisuudessa, esimerkkinä reaaliaikaisemmat markkinat ja ajankohtaisempi tieto järjestelmän tasapainottamisen tilasta.
- Eri vaiheisiin liittyviin viranomais- ja hyväksyttämisprosesseihin kaivataan läpinäkyvyyttä ja tarkempia kuvauksia.
- Laidansäädäntöprosesseihin kaivataan lisäselvennystä: Mitä kaikkea tulee viedä läpi ministeriöissä ja onko kaikki oikeat asetuksiin ja lainsäädäntöön kohdistuvat muutostarpeet tunnistettu.
- Riskien arviointia tulee selventää.
- Suomalaista lähestymistapaa varttitaseen implementointisuunnitelmasta kannatetaan myös muihin maihin.
- Yhden taseen ja yhden hinnan taseselvitysmalli tulisi ottaa käyttöön mahdollisimman pian eikä odottaa lainsäädännöllistä takarajaa.
- Nordenergi kannattaa pohjoismaisia kapasiteettimarkkinoita. Tosin, rajasiirtokapasiteetin varausmenettely vaatii kehittämistä. Pohjoismaisia mFRR-kapasiteettimarkkinoita ei nähdä korkeana prioriteettina.
- Yleisesti ottaen roadmap on liian ylätasolla ja kokonaisuudessa on epäselvää mitkä tehtävät ovat kenenkin vastuulla.
- Uuden taseselvitysmallin ja varttitaseen käyttöönottopäivämäärät tulee tarkentaa ja niiden tulee olla realistisia. Kaikki muutokset aikatauluun myöhemmässä vaiheessa aiheuttavat ylimääräisiä kustannuksia.

Esityksen jälkeen ryhmässä heräsi keskustelu siitä, miten Pohjoismaisessa tasehallintahankkeessa on otettu huomioon kansalliset datahub-hankkeet. Mika Potinkara esitti kysymyksen siitä, mikä vaikutus taseselvitysmallin muutoksella ja varttitaseen käyttöönotolla on IT-järjestelmille. Potinkaran mukaan energiayhtiöt tarvitsevat riittävän hengähdystauon datahubin käyttöönoton jälkeen, joten varttitaseen aikataulua pitää miettiä myös siltä näkökannalta. Tom Backmanin näkemyksen mukaan liian useat erityyppiset muutokset samoihin asioihin on vaikea testata. Toisaalta paloittainen käyttöönotto tarkoittaa sitä, että samankaltaisia muutoksia pitää tehdä uudestaan ja uudestaan. Lisäksi Tom Backman esitti kysymyksen Ruotsin datahubin tilanteesta ja Petteri Haverin arvion mukaan Ruotsin datahub on niin jäljessä, että se tuskin ehtii valmistua ennen varttitaseen ehdotettua aikataulua, mutta tieto on epävarma.

Pasi Kuokkanen esitti ELFI ry:n antaman palautteen pääkohdat:

- Suuri huolenaihe on aikataulut. Kantaverkkoyhtiöiden lupaamat aikataulut usein venyvät, joten isot rakenteellisiin asioihin liittyvät aikataulut tulisi suunnitella realistisiksi ja pitäviksi.
- Kuluttajan näkökulmasta on hyvä, että puhutaan kustannuksista. Sen lisäksi tulisi kuitenkin keskittyä markkinavaikutusten analysointiin: Esimerkiksi markkinoiden tulevaisuuden kilpailutilannetta tulisi analysoida tarkemmin.
- Muutoksissa tulisi ottaa huomioon eurooppalainen ulottuvuus eli erilaisten markkinaratkaisujen tulisi tukea eurooppalaisia muutoksia ja standardituotteita.
- Hankkeessa tulisi selventää mitä sidosryhmiltä halutaan ja missä kohdissa on mahdollisuus vaikuttaa. Tämä loisi sidosryhmille painetta perehtyä aiheisiin ja käynnissä oleviin muutoksiin.

Pasi Kuokkasen näkemyksen mukaan on sitä parempi, mitä tarkemmin Suomi ja Ruotsi toteuttavat muutokset yhteisessä aikataulussa. Lisäksi tulisi huomioida, että eri rooleilla on eri intressit, ja täten enemmistön mielipide ei tue kaikkien näkökulmia.

4 Yhteenveto skenaariotyöpajan tuloksista

Puheenjohtaja piti esityksen referenssiryhmän toukokuisen skenaariotyöpajan tuloksista. Keskeisimmät tulokset:

- Asetusmuutosten viivästyminen ja viranomaispäätösten puuttuminen viivästyttävät varttitaseeseen liittyvien muutosten läpivientiä.
- Datahubin käyttöönotto tulee olla ennen varttitasetta ja jakeluverkkoyhtiöiden mittauksia ei pidä siirtää varttiresoluutioon ennen datahubia.
- Naapurimaiden toteutuskyvystä ollaan huolissaan ja esimerkiksi Ruotsin datahub-hankkeen rooli ja aikataulu ovat epäselviä.
- Varttitaseen selkeä aikataulu ja avoimuus siihen vaikuttavista tekijöistä nähdään ensiarvoisen tärkeänä.

Ryhmässä esitettiin toivomus siitä, että varttitaseen referenssiryhmän kokoukseen saataisiin joku kertomaan Ruotsin tilanteesta tarkemmin.

5 Kansallisen hankkeen eteneminen

Fingridin asiantuntija Janne Heikka kertoi varttitaseen kansallisen hankkeen etenemisestä. Nykyinen varttitaseen referenssiryhmä tulee jatkamaan toimintaansa, minkä lisäksi Fingrid on perustanut kaksi uutta työryhmää: seurannan suunnittelutyöryhmä ja energiamittauksen työryhmä.

Seurannan suunnittelutyöryhmän koostuu toimialan eri rooleja edustavista yhtiöistä ja työ käynnistyy syksyn 2019 aikana. Työryhmän tehtävänä on miettiä millä tasolla ja millä työkaluilla toimialan valmistautumista vartin taseselvitykseen ja vartin energiamittaukseen

Markkinaratkaisut / Pakalén Petteri

27.8.2019

Julkinen

siirtymiseen tullaan seuraamaan. Työryhmän tavoitteena on löytää tehokas seurantatapa Q2/2020 mennessä, jotta voidaan varmistaa koko toimialan valmius.

Energiamittaus työryhmä koostuu toimialan eri rooleja edustavista yhtiöistä ja työ käynnistyy syys-lokakuun vaihteessa. Toimiala on pyytänyt selkeää varttitaseen käyttöönotto-suunnitelmaa ja sitä, että tärkeimmät velvoitteet kirjataan lainsäädäntöön. Tämä koskee etenkin mittarivaihtojen aikataulua ja sen sidonnaisuuksia muihin projekteihin, kuten datahubin käyttöönottoon. Työryhmän tavoitteena onkin määrittää selkeästi mittarimuutoksia koskeva päivitetty aikataulu ja sen vaikutus luonnosteltaviin asetusmuutoksiin.

6 Muut asiat

Ryhmässä heräsi keskustelu yhden taseen ja yhden hinnan taseselvitysmallista ja sen tarkemmista määrytyksistä. Teija Pelkonen näkemyksen mukaan taseselvitysmallin määrytykset tulee tarkentaa mahdollisimman pian, koska se on oletettavasti ensimmäinen tuleva muutos, joka markkinaosapuolten pitää toteuttaa. Tomi Pesonen puolestaan esitti kysymyksen, miten yhden taseen ja yhden hinnan taseselvitysmallin määrytyksiin voi vaikuttaa ja missä. Jan Rönback esitti kysymyksen tulisiko varttitaseen referenssiryhmässä käsitellä myös laajemmin muita markkinamuutoksia varttitaseen lisäksi, esimerkiksi uutta taseselvitysmallia.

Petteri Haveri avasi keskustelun siitä, miten järjestelmätoimittajat pidetään mukana varttitaseen valmistelussa. Mika Potinkaran mukaan järjestelmätoimittajien resurssipula pitäisi ottaa paremmin huomioon ja liian tiukkoja aikatauluja tulisi välttää, koska järjestelmätoimittajien kilpailuttaminen vaikeutuu ja hinnat kasvavat. Saku Ruottisen mukaan IT-järjestelmien suorituskyky on koetuksella siirryttäessä vartin mittaukseen ja varttitietojen käsittelyyn. Jan Rönback sanoi, että IT-järjestelmiä on vaikea testata ja kehittää, jos vasta puolen rajapintoja ei ole muodostettu tarpeeksi ajoissa.

7 Seuraavat kokoukset

Sovitut kokoukset: 10.10. ja 3.12.

8 Kokouksen päättäminen

Kokous päätetty: 14:24

Liitteet - Varttitaseen referenssiryhmän kokous 3/2019 - esitysmateriaali

Jakelu Referenssiryhmä ja varajäsenet